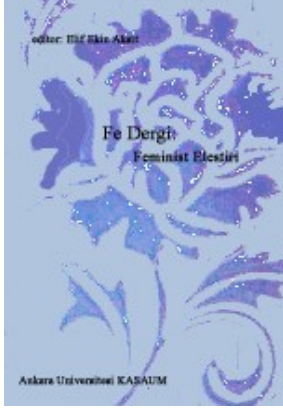

Yayımlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 1 Sayı 2
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

Bir keşif olarak modern kadınlık: tıp, beden ve cinsellik
Elifhan Köse

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 24 Aralık 2009

Bu makaleyi alıntılanmak için: Elifhan Köse, “Bir keşif olarak modern kadınlık: tıp, beden ve cinsellik,”
Fe Dergi 1, no. 2 (2009): 71-78.

DOI: Fe0001_0000000007

URL: <http://cins.ankara.edu.tr/kose2.html>

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Bir keşif olarak modern kadınlık: tıp, beden ve cinsellik

Elifhan Köse*

Modern liberal, özerk bireyin yaratılmasında içe kapanmış ve sınırları çizilmiş beden algısının önemli olduğunu belirtmek gerekir. Beden-akıl tamamlayıcılığından filizlenen modern insan öznesi, ancak rasyonelleşen akıl ve bireyselleşen bedenin birlikteliğinden doğabiliyordu. Bedenin sınırlarının belirlenmesinde ise sembolik evrenlerin standartlaşması önem kazanacaktır. Zamanın, mekânın ve dilin standartlaşmasıyla cinsiyetler bedenlere sığdırılıyor, bedenden taşanlar ise hastalıklar ve suçlar olarak kategorize ediliyorlardı. Modern kadınlık, modern tıp bilgisinin eliyle, cinsiyetlerin bedenselleştirilmesi yoluyla yaratılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beden, kadınlık, toplumsal cinsiyet, tıp, cinsellik

Modern womanhood as an invention: medicine, the body and sexuality

Drawing the boundaries of the body is essential to form of an autonomous, individual human subject. The modern human subject is based on the complementarity of rationalized reason and an individualized body. The standartization of symbolic systems, that is, time, space and language, are used to restrict and regendering. Modern femininity relies upon such an embodiment of gender by means of modern medical science.

Key Words: Body, femininity, gender, medical science, sexuality

Giriş

Modern kadınlığın yaratılma süreci, kadını bedenine ve üretrasına kapatan tıbbın modern gelişimiyle eşzamanlı yürür. Modernliğin yaşamına içkin olan standart ve homojen simgesel evrenlerin olmadığı zaman ve kültürlerde cinsiyet bedensel bir kapanma olarak değil; devingenliğin, dönüşümün ve akışkanlığın ürünü olarak kurgulanıyor ve deneyimleniyordu. Cinsiyetin akışkan kurgusu aynı zamanda dönemin tıp bilgisiyle de desteklenir. Başka bir deyişle tıp bir cinsiyet kurgusunun yaratılmasında her zaman söz sahibiydi, fakat cinsiyet hiçbir zaman modern tıpta olduğu kadar bedenlere tıkıştırılmamıştı. Modern tıp(patolojikleştirme) ve kriminalleştirme pratikleri aynı zamanda kadın bedenine dair bilgiyi ve eylemlilik hallerini iktidar dolayımıyla yeniden değerlendirilmeyi mümkün kıldı ve iktidarın sızabildiği modern bir kadınlık tanımı yarattı. Modern liberal özerk bireyselliğin yaratılmasında bu kendine kapanmış, sınırları sabitlenmiş beden algısının büyük rolü olacaktır. Bu gelişimin kökenleri bedenin animasından(ruh) bağımsızlaşmış seküler bir makine-düzenek olarak algılanmasından başlayan bir süreç içinde şekillenir.

Modernliğe Doğru: Otarsız Bir Var Oluş Olarak Makine-Beden

Modern tıbbın rüşünü ispat etmesine değin dinlerle tıp, açık bir şekilde kabul edilmiş karşılıklı bir besleme ilişkisi içindedirler. Tek tanrılı dinlerde Tanrı insanı beden ve ruh birlikteliğiyle yaratmıştır. Örneğin erkek ve kadın arasındaki farkı tanrının bütünlüğünde ruhsal ve bedensel bütünlüğe ulaştırarak silmeye çalışan Hıristiyanlık, dönemin tıp bilgisiyle de beslenir. Ortaçağ biyolojistleri/biyologları kanın, spermin, yumurtanın ve embriyonun uygun koşullarda birbirine dönüşebilen bedensel salgılar olduklarını düşünüyorlardı. Daha sonra açıklayacağım gibi bu biyoloji bilgisi, kadın veya erkeğin birbirine dönüşmez bedensel yapılar olmadığını zımnen kabul etmekteydi. Hıristiyan dindarlığının ritüelleri kadın ve erkek bedenlerinin mutlak farklılığından değil, birbirine dönüşebilirliğini esas alan tıp bilgisinden beslenir. Eril ve dişil, fark üzerinden tanımlanmamakta, ancak, dişil beden erilin yetkinleşmemiş eksik bir kopyası olarak görülmekteydi¹. Ortaçağda söz konusu olan tıbbi bilginin kadını eksik erkek olarak tanımlaması ile Hıristiyan cinsiyet kurgusu arasında açık bir ilişki söz konusudur. Her ne kadar erkek ve kadın bedeninin farkından yola çıkarak açıklanmayan bir cinsiyet kurgusu söz konusu olsa da, kadını erkeğin eksik bir kopyası olarak gören Hıristiyan tıp bilgisinin, modern tıba miras kalan en belirgin etik algı olduğu söylenebilir. Yine 12. yüzyıldaki mistik hikayelerini inceleyen Bynum hipnoz, havaya yükselme, stigmata, mistik süt verme veya hamilelikler, vecd sırasında

*Ankara Üniversitesi

gerçekleşen burun kanamaları, mucizevi anoreksiya, gibi doğa üstü olayların daha çok kadınların başına geldiğine, kadınların İsa'yı erkek dindarlara göre daha fazla somatize ederek dinsel deneyimi özellikle bedenselleştirildiklerine dikkat çeker. Ancak, kadın ve erkek dindarlığının arasında bu konuda mutlak bir farklılık görmek Bynum'a göre yanlış olacaktır.²

Geç antikitenin münzevileri ise insan bedenini otarşik bir sistem olarak görme eğilimindeydi. Beden ideal koşullarda kendi ısıyla işlemeye yetiliydi, sadece bu ısıyı sürdürmeye yetecek kadar besine ihtiyacı vardı. Doğa durumunda – ki münzeviler bu durumu Adem ve Havva'nın bedenleriyle özdeşleştirme eğilimindeydi - beden, sonsuza dek “başıboşluğa” yetili, iyi ayarlanmış bir makine olarak işliyordu. Bedeni gereksiz yiyeceklerle doldurup böylelikle de kendisini fiziksel iştah, öfke ve cinsel itkide ortaya koyan aşırı artık enerjiyi açığa çıkararak, düşkün insanların çarpık iradeleriydi.³ 17. yüzyıldan itibaren tıbbileşmeyle birlikte “beden-makinesine” dair algılayış kozmik yapıdan ya da ruhla dindar ilişkisinden koparılarak “daha doğrudan bir şekilde kendisiyle ilişkilendirilen beden” haline dönüşmüş gibidir⁴. İnsan bedenini “doğal eylemleri bakımından kimyasal-mekanik hareketlerin bir toplamından ibaret ve bu hareketlerde katıksız mekanik hareketlerle aynı ilkelere bağlı” şeklinde gören ‘makine-beden’ fikri, erken modern tıbbi araştırmaların modernliğe bıraktığı miras olarak görülebilir. Bu miras modernlikte yine tıbbi araştırmalar tarafından devralınacak, biyoloji, sadece bedenin işleyişine değil toplumsal ilişkilerin doğallaştırılmasına yönelik bir referans sistemi yaratacaktır.

Modern tıbbın gelişmesiyle mekanik bir saat olarak beden kurgusuna, tanrı tarafından otarşik bir düzenlilikte çalışan aynı saat simgesine dayanan evren tasavvuru eşlik ediyordu. Modern zamanın standartlaşmasının ve her türlü makineleşmenin temel metaforu saat olarak öne çıkıyordu. Modern düşüncenin başlangıcında evrenin bir saat, tanrının ise bir saat yaratıcısı olarak hayal edildiği belirtilir⁵: “kendisinin-evrenin-kesin, doğru ve matematiksel zamanı ve kendi doğasıyla, harici etkilerden bağımsız, tek düze akar.”⁶ 17. yy da organların işlevlerinin (çoğu zaman yanlış da olsa) bir şekilde keşfedilmesine dayanan tıp bilgisiyle bedenin sekülerleşmesi arasındaki ilişkiye dikkat etmek gerekir. Bedenin evrenle sadece metaforik düzeyde değil, ilerde belirteceğim gibi tek tanrılı dinlerden önceki kozmolojik öğretilerde söz konusu olan cismani birliğini işaret eden düşünme biçiminin de artık sonuna gelmekte ve modern beden, çevresiyle sınırları çizilmiş, kapatılmış bir mekana dönüşmektedir. Özerk bireyin yaratılmasında önemli bir aşama olan bedenin dış çeperinin çizilmesi sürecinde mekan ve zaman gibi sembolik evrenlerin standartlaşmasının rolü önemlidir.

Dil, din, zaman ve mekan bir topluluğun birbirleriyle ilişkili olan temel simgesel düzenlerdir. Bu düzenlerin işleyişinde yer alan bedenlerin hangi simgesel değerlerle ritim kazandığını ortaya koymak o topluluğa ilişkin kültürel ipuçlarını serimler. Tektanrılı dinlerin hakim olmadığı örneğin orta Amerika toplulukları gibi kültürlerde, söz konusu olan yaratılış düşüncesinin dayandığı eril-dişil tanrı (çifte tanrı) sadece dinsel değil, bütün simgesel düzenlere sirayet eden farklı bir toplumsal cinsiyet yapısının özelliklerini gösterebilmektedir. Orta Amerika kültüründe “ilahların, insanların, nesnelerin, zamanın ve beş yönüyle mekânların toplumsal cinsiyeti vardı.”⁷ Zaman ve mekan modern Newtoncu anlayışta farklı ve birbirinden bağımsız simgesel düzenleri anlatırken, kuzey Amerika yerlilerinde “dünya” kelimesi aynı zamanda bir yıl anlamına gelmektedir.⁸ Grifitth's'e göre binlerce zaman vardır ve birine bir tane zaman olduğunu söylemek hem doğru değildir, hem de son derece politiktir. Zamanın nasıl kavranıldığı hakim cinsiyet değerleri için de ipucu niteliğindedir: Döngüsel zaman dişillik temsil ederken çizgisel zaman erilliği ifade eder. Döngüsellik kökenin ise menstürasyondan geldiği ileri sürülmektedir.⁹

“Zaman ve dalgaları çeken ay denizde gelgit dalgalarına, dölyatağındaysa kan dalgalarına neden olur... ayın dolunaydan yeni aya değişen hallerinin oluşturduğu dizi bir ay sürer ki bu kadınların aylık zaman deneyimine karşılık gelir, güneşe hep aynı biçimdedir, tıpkı erkeğin zaman deneyimi gibi.”

Kadının aylık döngüsü onu, her şeyin tahmin edilebilir ve tutarlı olmasının beklenildiği evrensel-eril zamanın dışına atar:

Adet döngüsü, kadına farklı bir zaman deneyimi kazandırır. Ovülasyonun hoş şişkinlik dönemi abonelikleri yenileyip içli mektuplar döktürmek için iyi zamanlamadır; paramenstruumun sarmal zamanı ise ateşli tartışmalar, sevmediğiniz şeyler içi yakılacak meydan ateşleri, iyi sevişmeler ve gerekli zararı vermek için iyi bir dönemdir. Ovülasyonda her şey düzgündür, uysal ve ılıktır, ipotekle ilgili detayları düzenleyebilir, formlar doldurup kibar olabilirsiniz, ama adet döneminde ateşle oynarsanız ve en vahşi, uysallıktan uzak duygularınızla tanışsınız; saat akkor haldedir, düşünce hızlı, alev ve gibi anidir, kadının en vahşi en kendine özgü halidir bu.¹⁰

Modernlikte ise beden, zaman ve mekândan etkilenmeden fakat onu etkileyerek bağımsızcasına hareket eden bir “varlık” olarak tasarlanır. Bedenin makrokozmostan kopuşu olarak görebileceğimiz bu işleyiş aslında zaman ve mekânı birbirinden bağımsızcasına ele alan modern Newton mekaniğiyle ilgili olarak bedene ilişkin dolaylı anlamlar üretir. Newton’un mekaniği, uzamın homojen, evrensel ve düzenli bir form olarak düşünüldüğü Öklit matematikleştirilmesinin bedenlerin hareketine uygulama denemesiydi.¹¹ Grosz, Newton mekaniğinde zaman ve mekan ayrı evrenler olarak düşünülse dahi, zamanın temsilinin uzamsal alana sıkıştırıldığından, olaylar arasındaki bağlantıların düz bir çizgideki noktalar arasındaki ilişki olarak temsil edilebildiğine dikkat çeker.¹² Ayrıca, zamanın uzamda nasıl temsil edildiğiyle özneliğin kendisini ifade tarzı arasında yakın bir bağlantı söz konusudur. Grosz, Newton mekaniğinin mekânı zamana göre çok daha yoğun, belirlenmiş ve öncelikli olarak ele alan yaklaşımını eleştirerek, öznenin sadece zaman değil uzam içinde de belirsiz olduğunu ileri sürecektir.

Bedenin kendisine kapanmasıyla, modern tıp ve cinsellik ideolojisinin bir arada düşünülmesi gerekliliği, Illich’in modern öncesi “gender”’in modern “cinsiyet”e dönüşmesinin seyrini izlediği çalışması yoluyla da sağlamaya uğratılabilir. Illich “gender” terimini davranışlardaki bir ayrımı, *vernacular* kültürlerdeki evrensel bir ayrımı belirtmek için modern “cinsiyet” kavramından ayırt ederek benimser. *Gender* kavramı öznedeki ve bedeninde cisimleşmeyen bir cinsiyet haline, özne, zaman, mekân ve araçlar birliğine işaret eder:

“Bu terim [*gender*] erkeklerle bütünleşen yerleri, zamanları, aletleri ve görevleri, konuşma biçimlerini jest ve kavrayışları kadınlarla bütünleşenlerden ayırt eder...Bütünleşme bir zaman ve yere özgü olduğu için toplumsal *genderi* oluşturur...Cinsiyet 18. yüzyıl sonlarından itibaren bütün insanoğluna atfedilen ortak karakteristiklerdeki bir kutuplaşmanın sonucu.”¹³

Bedenlerin kendisine kapanması ve liberal eşitlik yoluyla soyut bireylerin eşitlenmesinin modern cinsiyet ideolojisi ile bağdaştırılması Illich’in “unisex” kavramıyla anlaşılabilir. Kavram meta alışverişinin kolaylaştırılmasının zorunlu olduğu sanayi kapitalizminde farklılıkların yok edilmesi olarak, modern cinsiyetin (*sex*) yeni *gendersiz* anlamı “cinsellik” gibi terimlerle açıkça ortaya çıkar. “Bir anahtar sözcük olarak işlev gördüğünde cinsiyet paradoksal olarak *gendersiz*dir. *Gendersiz* cinselliğin oluşumu *homo economicus*un ortaya çıkmasının zorunlu ön koşullarından biridir.”¹⁴ Bu nedenle, Illich ekonomik cinsiyeti *vernacular genderin* karşısına koyar. *Genderin* tözelliğine karşılık, ekonomik nötrdeki cinsiyet, insan denen nötr oluşa eklenilebilir ve eklenmediği durumda insan oluşu eksik kalmaz. “Nötrün bakış açısında cinsiyet tali bir nitelik, bireyin bir zenginliği insanoğlunun sıfatsal bir karakteristiğidir.”¹⁵

Zaman, mekân ve dil standartlaşmasının olmadığı bir kültürde beden kendisine kapanmamakta ve tıpkı evrenin tamamı gibi insan da evrenle akışkanlık ve dönüşüm içerisinde yaşamına devam etmektedir. Nötrleşme ve homojenleşme, simgesel düzenler arasındaki sınırların netlikle çizilmesini gerektirir. Oysa simgesel homojenleşmenin mevcut olmadığı orta Amerika kültüründe Illich’in *genderini* hatırlatıcısına eril dişil ikilik arasında bir akışkanlık mevcuttur: “Akışkanlık eril ve dişile sürekli yer değiştirme doğasını kazandırarak, iki kutupluluğun kapsamını derinleştirir. Akışkanlık sayesinde dişillik her zaman erillğe geçiş içindedir ve erillik de aynı şekilde dişillğe. Bu akışkan simgesel düzenin önemi her bedenin erillikten ve dişillikten payını alması, “ikiliğin her nesnede, durumda, tanrıda ve bedende izini bırakarak tüm kozmosa nüfuz etmesi”dir.¹⁶

Akışkanlığın olduğu bir kozmolojide “bedenin kozmosa belenmesi ve kozmosun bedene aşılması” söz konusu olduğundan maddi ve maddi olmayan alem arasında kesin bir ayrım yapılamadığı belirtilir.¹⁷ Bu demek oluyor ki insanın kozmosa belendiği beden, sınırları belirlenemeyen varoluşuyla büyük döngünün ve akışkanlığın parçasıdır. Akar, dönüşür, hareket eder ve bütün bunları düzenin, nesnelere, mekânın ve zamanın döngüsüyle birlikte yerine getirir. Orta Amerika’daki sınırları olmayan beden düşüncesi, bedenselliğin evreni kapanma değil açılma olarak tecrübe edildiği bir başka dünya algısını anlatır. Modern düşüncenin akışkanlığı sona erdiren ve ikilikleri cisimleştiren düşünce sistematığında ise cinsiyetler bedenlere sabitlenmekte, bedenler ise birbirine dönüşmesi imkansız görülen cinsiyetler içine sığdırılmaktadır.

Modern liberal özerk “birey” algısının yaratılmasında bu tür içe kapanmış bir beden algısının önemli olduğunu yeniden söylemek gerekir. Modern siyasal öznenin yaratılmasında beden-akıl tamamlamıcılığından filizlenen “insan” öznesi, rasyonelleşen akıl ve bireyselleşen bedenin birlikteliğinden doğabiliyordu. Zamanın, mekânın ve dilin standartlaşmasıyla cinsiyetler bedenlere sığdırılıyor ve taşanlar ise hastalıklar ve suçlar olarak kategorize ediliyorlardı. Cinsiyetlerin Foucault’nun söylediği gibi bedenlere tıkıştırılmasında modern tıbbın hizmeti etkileyici olacaktı.

Kadın Bedenin tıbbileştirilmesi:

Foucault'nun önemi (modern) yönetimselliğin özellikle yaşamla ilgili sorunları tıbbileştiren, kriminalize eden ve etik hale getiren, böylelikle insanın varoluşuna ilişkin olayları yönetilmeye uygun bir şekilde teknikleştiren bir düzen içerisinde gerçekleştiğini göstermesiydi. Başka bir deyişle Foucault'nun çalışmaları, kadınlık, erkeklik gibi tarih dışı gerçeklikler olarak sunulan bir toplum düzeninin, iktidar düzenlemeleri çerçevesinde oluşturulan geçici hakikatler olduğunu ifşa ediyordu. Foucault tıbbileştirme ve kriminalize etme pratiklerinin kadın bedenini modern bir hakikate evrilten gücünü ortaya koyması nedeniyle söylem analizlerinde ve (her ne kadar çalışmaları kadın odaklı olmasa da) feminist çalışmalarda ayrıcalıklı bir yer edindi. Tıbbileştirme ve kriminalize etme pratikleri eski kültürlerde ayrı ve sabit bir alan olarak tanımlanmamış cinsel oluşu çift kutupluluğa indiriyor, bu kutupları sabitliyor ve sınıflandırma içinde belirsizlik içinde kalanları hastalık ve suç kategorileri altında inceliyordu. Bu sınıflandırma biçimlerinin ikiliklerle yürüyen sistematiğini anlamak için ikiciliklerin "hem- hem de" yaşayışını nasıl "ya -ya da" ya dönüştüren bir bastırma mekanizmasıyla çalıştığını göstermek önemlidir. Birbirine dönüşebilen akışkanlık içindeki ikiliklerin oluşturduğu bir kültürün yerine, "açık seçik" ifade edilebilir, itirafa uygun ve müphemliğin sona erdirildiği bir ilişkiler sistematiği oluşturulmaktadır. Beden-ruh/zihin, zaman-mekan, dişi-eril, sıcak-soğuk, ölüm-yaşam gibi hallerin birbirine dönüştüğü bir dünyanın kaybı, doğumun ve dönüşümün sadece cinsel üreme kapasitesi olarak kadın bedenine tıbben "tıktırıldığı" modern bir dünyayı serimler.

Mchale Orta Amerikan yerli kültüründe kadınlık halinin yaşamın her haline içkin durumundan bahseder: "O her edime- tohum ekmeye sevmeye, gebe kalmaya, çocuk doğurmaya, öğretmeye ve tedavi etmeye ve oğullarını ve kızlarını eğitmeye, çömleğe biçim vermeye ve süslemeye – hatta ölüme hazırlanmaya bile nüfuz etmişti."¹⁸ Illich, modern cinsiyet kavramının insanın mekan ve zaman algısının, araçlar kullanarak yaşam için gerekli ürünleri yetiştirebilmesinin ayrılmaz bir koşulu olan premodern "gender" kavramından koştüğünü söylerken aynı bilgiyi yineleyecektir. Gender bağlamından koparılıp cinsiyetleştirilen insan varoluşu, üreme özelliğini ifade eden bir parçalılığa sığdırılır. Illich'in formülasyonunda ise "genderin asimetric bütünleştiriciliği toplumsal cinsiyeti oluşturan homojen karakteristiklerin kutuplaşmasına karşın durur."¹⁹ Cinsiyetin simetric ikiciliğine karşı "gender" asimetric bir bütünlüğü işaret eder: "İkili, yerel ve maddi kültür ile bu kültürün egemenliği altında yaşayan kadın ve erkekler arasındaki bir birliği yansıtan vernacular genderden farklı olarak toplumsal cinsiyet geneldir, insanın emek gücünü, libidosunu karakterini ve zekasını kutuplaştırır ve soyut gendersiz "insan" normundan sapmayı tanımlamanın sonucudur. ... gender asimetric ve muammalı bir bütünlüycililiği belirtisidir. Ancak metafor ona ulaşabilir."²⁰

Kadınların bilgileri kendi bedenlerinin ötesinde yaşamın dönüştürülmesi için gerekli ve hayatiydi ve kadınlardan kadınlara aktarılan bilgi, bir tür ağ vazifesi de görmekteydi. Kadınların çocuk düşürme için yapraklarını kullandığı ağaçların devlet tarafından özellikle ortadan kaldırılması sağaltıcı bilgilere sahip ya da sahip olduğu iddia edilen kadınların cadılar olarak yakılması²¹ bedenler üzerinde modern tıbbın kendi kendine kazanılmış gibi görünen otoritesinin tarihsel zor koşullarını ifşa etmektedir. Kadınlar geleneğin ve bilgisizliğin kurucusu olarak aydınlanmanın önünde büyük engeller gibi görülerek özellikle çocuk bakımının yönetimi kadından erkeğe, devlete geçirilmeye çalışılmaktaydı.²² Jordanova 18. yüzyılda Fransa'da ve Britanya'da ebe kadınların onları, pis, ayyaş gösteren aşağılayıcı karikatürlerin hedefi haline geldiğini belirtmektedir. Tıbbileştirmek ve kriminalize etmek, kadının kendisine ilişkin bilgisinin elinden alınmasına ve bedenle arasına devletin ve kurumlarının tıbbi dilinin girmesine neden olur. Aydınlanma döneminde ebe kadınlıkla hamile arasındaki ilişkinin içine genellikle genç erkek doktorların dahil edilmeye çalışılması, doğuma "yardımcı" olması beklenen yaşlı ebe ve genç doktorlar arasında büyük otorite problemlerine neden olmakta ve ebeler "doğanın kölesi" olmakla suçlanmaktaydı.²³ Kadın ve bedeni arasına iktidar sızmaktadır:

Kadınların çoğul ve kolektif halde yaşamın kaynağı olduklarına dair anlayış ancak ancien regimein son kuşağında değişti. Bu dönemde hukuk dili, enginizasyon yargıçlarının daha önceleri domusta çokça yapmış oldukları gibi kadın cinsel organın eşliğinden içeriye bir adım attı. Henüz doğmamış olmasına karşın ceninden bir vatandaş gibi söz edilmeye başlandı. İçindeki yaşamı korumak için rahmi polis korumasına alan yasalar çıkarıldı. Geleceğin vatandaşı ve askerini tehdit eden esas mütecevaz artık anneydi, özellikle anne yoksul ve yalnız yaşıyorsa. 1735 de Prusya polisi adet kanamaları sona eren evlenmemiş kadınları fişlemeye başladı Otoritelerin pazardan uzaklaştırdıkları ilk ilaçlar arasında eskinin bitkisel düşük yapma ilaçları vardı. Bu tür ilaçların temini eczacı reçetelerine bağlandı. Parklardaki thya ağaçları polis tarafından kökünden sökülerek yok edildi- bugün esrar otu için yapıldığı gibi.²⁴

Kadınları bedenselleştiren ve kadını biyolojisinden dolayı zayıf ve kırılgan bularak onun sadece üreme ve çocuk bakımı gibi işlere uygun olduğunu söyleyen, kadının “doğal” mekanını ev kılan görüşlerin 19. yüzyılda egemen hale gelen naturalistik görüşlerle bağlantısı çok güçlüdür.²⁵ Naturalistik görüş kadını tümüyle cinselleştiren dönemin biyolojisine, sosyal eşitsizlikleri olağan gösteren bir anlam düzeyiyle eşlik etmekteydi. Foucault'nun bedenleri disipline etme tekniği olarak tıbbileştirme tespiti, dolaylı olarak kadının cinselleştirmesi eğilimine dikkat çekmesi açısından önemlidir. Kadının üremeye dönük özelliklerinin aşırılaştırılmasıyla mümkün olan modern tıbbileştirme, kadını temsil eden organın üretraya dönüşmesi, doğum da dahil olmak üzere her türlü belirtinin “hastalık”mış gibi ele alınmasına ve “kadın bedeninin patolojikleştirilmesine” neden oldu.²⁶ Aslında üretraya ilişkin bilgilerin ortaya çıkarılması, başka bir deyişle Irigaray'ın kadına ilişkin bütün karanlığın-giznin ortaya dökülmesi dediği şeyin gerçekleşmesi, “kadınlık” hakikatinin de yaratılması sürecidir.²⁷ “Tıp polisinin dilinde ana rahmi bebek üreten özel organ oldu.”²⁸ Modern tıpla birlikte bedenın içi de “aydınlandı” için yeni tıbbileştirme süreci sosyobiyojolojiye kesin veriler sunduğu iddiasını ileri sürmeye başladı. Özellikle kadın bedeninin içinin *keşfi* üretraya doğru yolculuğun, heyecan verici duygularıyla tasvir edilmekteydi:

Dr. Sims in öyküsü: 1845te bayan Merrill'i dört ayaklı yapma düşüncesi vardı.(O zamandan beri sims pozisyonu diye terimlendiriliyor). Vajinayı açık tutmak için bir kaşık sapı uyarladı. Günlüğünde şunları diyor: kıvrık sapı içeri sokunca hiçbir erkeğin daha önce görmediği asla görmemiş olduğu her şeyi açıkça görüyordum ... spekülom girişten itibaren her şeyi açıkça gösteriyordu...kendimi tıpta yeni ve önemli bir şeyi keşfeden bir kaşık gibi hissediyordum.²⁹ Bir meslektaş olan Dr Baldwin bunu şöyle yorumladı: “Sims'in spekülomu rahim hastalıklarına ulaşmak oldu...tıpkı denizciler için pusula gibi.”³⁰

Tıbbileştirmenin cinselleştirmeye birlikte nasıl gerçekleştiği Jordanava'nın çalışmasında ayrıntılı olarak incelenir.³¹ Tıbbi illüstrasyonlarda kadın bedeninin göze çarpan kısmı üretrası olurken erkek bedeni kaslı yapıyla resmedilmekteydi. Dikkat edilirse, bu temsil kadını “cinsel” varoluşuyla, erkeği ise cinsellikten azade kılınmış gibi duran aktif ve hareketli varoluşuyla resmeder. Yine, kadınlığı tanımlayan organların tıbbin farklı tarihsel evrelerince yer değiştirdiği görülüyor. 19. yüzyılda kadını tanımlayan organ rahimken, 18. yüzyılın tıpcıları kadını tanımlayan organlar olarak –ve aileyi besleyen- göğüsleri öne çıkarıyorlardı.³² 19.yy da ise bir bilim insanı, cinsel farkı, farklı-zıt hücrelerin gelişimiyle açıklamıştı: Farklı hücreler nedeniyle erkekler daha aktif, enerjik, hevesli ve gayretliken; kadınların çok daha pasif, muhafazakar, ağırkanlı ve durağan olmaktadır.³³ Bu tür araştırmalar kadınları sosyal pozisyonlarına sabitleyerek, onların muhafazakar temel direkler olarak olumlanmasını sağlayan ‘bilimsel’ destekler yaratırlar. Bu tür bilimsel savların desteklediği doğalcılık, kadınları değişen modernliğin değişmez yapıtaşları, değişmeyen öz olarak kuran söylemi besleyen bir ayaktır.

Ayrıca mekan, zaman, araçlar gibi sembolik evrenlerin nötrleşmesinin yarattığı soyut birey failliğinin yaratılmasında da bedenın tıbbileştirilmesi ve cinselleştirmenin büyük rolü vardı. Bu soyut hümanist-politik birey bedenselleştiğinde ise karşılığını 17. yüzyılda, erkek olarak buluyordu. İnsan anatomisi tıp literatüründe erkek bedeni üzerinden anlatılmış, kadın bedeni ise, özellikle üreme organları, bu anatomiye “ilave” özelliklerin dahil edilmesiyle gösterilmiştir.³⁴ Gatens insan öznenin erkek imgesi ile anlatılması ile “dişil” *ilavelerin*, modernitede kadın bedeninin parçalılığı algısını güçlendirildiğini söyler: kadın bedenine, erkek bedeninin bütünlüğüne süt veren göğüsler, vajina, rahim gibi beden parçaları ilave edilerek ulaşılır.³⁵ Böylelikle aslanan erkek bedeniye, cinsel organların eklenmesiyle ortaya çıkan kadın bedeni olarak görülmektedir.

Laqueur, 18. yüzyılda insan ve özellikle “kadın”ın yaratılması ile politik haklara sahip olmanın şartlarının nasıl belirleneceğine ilişkin tartışmaların bir arada yürüdüğüne; özellikle kadınlarla ilgili tartışmalarda kadın biyolojisini ve psikolojisini özellikle üreme kapasitesine ve bedensel özelliklerine göre açıklayan düşüncelerin yoğunlaştığına dikkat çeker.³⁶ Kadın bedeni 18. yüzyıla kadar erkek bedeninin karşıtı değil tersi olarak tanımlanıyor, örneğin rahim erkek testisleri olarak adlandırıyor; daha soğuk olan kadının bedeninin erkek bedeni sıcaklığına ulaştığında sperm üretebileceği iddia ediliyordu. Bu tıbbi pozisyonda kadın cinselliği ve erkek cinselliği karşıt ve birbirine dönüştürülemez ikilikler olmaktan ziyade, kadın cinselliği erkek cinselliğinin eksik bir kopyası olarak görülmektedir. Rönesansa kadar tıp bedendeki sütün, kanın ve semen gibi bedensel akıntuların uygun sıcaklıklarda birbirine dönüşebileceği bilgilerine gönderme yapıyordu.³⁷ Ortaçağda yaygın olan göğsünden akan kanla inananları besleyen İsa temsili bu tıbbi bilgilere gönderme yapılarak anlamlandırılabilir.³⁸ Anlaşıyor ki, 18. yüzyıla kadar erkek ve kadının farklılıklarını ortaya koymak için bedenlerden yola çıkmak çok anlamlı bir referans noktası sağlamayacaktır. Ancak, “17. yüzyılın sonuyla 18. Yüzyılın sonu arasındaki sürede orta sınıflar içinde cinsel farkların toplumsal tanımlanması daha kesin çizgiler kazanmış gibi görünmektedir; “erkek” ve “kadın” davranış kalıpları birbirinden daha da uzaklaşmıştır.”³⁹

Beden: Sınırlar ve Delikler

Beden denilince akla ilk kadının geldiği bir tıbbi ve toplumsal kültürde, bedensel metaforlar da kadının cinselliğiyle hakim ahlaki ve politik imgelem arasında bağ kurmayı sağlayacaktır. Plumwood bedendeki deliklerin[tıpkı toplumsal bedenin sınırboyları gibi] bedenin özellikle savunmasız noktalarını simgelemesinin muhtemel olduğuna işaret eder:

Bu noktadan çıkan maddelerin marjinal maddeler olduğu gün gibi ortadadır. Tükürük, kan, süt, idrar, dışkı ve gözyaşı dışarı çıkarak bedenin sınırlarına karşı gelir. Bedensel kabuklar, deri, tırnak, saç kırpıntıları ve ter için de bu böyledir. Hata bedensel uçları diğer bütün uçlardan ayrı olarak değerlendirmekten kaynaklanmaktadır. Kişinin bedensel ve duygusal deneyimine karşı tavrını kültürel ya da toplumsal deneyiminden öncelikli saymak için bir neden yoktur.⁴⁰

Houppert kadınların regl ile ilgili hikayelerinin pek çoğunun onları utanca boğan “sızıntı”yla ilgili olduğunu belirtir. Bu sızıntı “bedendeki kontrol kaybını işaret eder”⁴¹. “Uygar beden” her zaman hakimiyet altına alınabilen sınırlara sahip bir “alan” olarak simgelemesine rağmen beden ifrazatları bu sınırları durmadan ihlal edecektir. Uygarlık, temizlik ve düzen ile bedeni sürekli denetleme eğilimi arasındaki bağ kendisini bu şekilde ortaya koyar. Bu ifrazatın sınırları ihlal şeklinin düzenlenmesi de tıbbileştirme sürecinin bir parçası, belki de kadın bedenini denetlemeye dönük en verimli düzeneklerden biridir. Kadınların olağan bedensel süreçlerinin patoloikleştirilmesine en belirgin örnek olarak bu nedenle menstrasyon verilebilir.

Menstrasyonun modern kurgusu kadının tıbbileştirilmesini ve histerikleştirilmesini anlatan en belirgin örneklerden biridir. Adet kanaması, Viktoryen dönemden beri kadın bedenini evcilleştirmeye dönük bir müdahale aracı olarak tanımlanıyordu. Houppert kadın pedleriyle ilgili yaptığı araştırmada, bu dönemi “gizlemeye” ve yok saymaya dönük içinde bol bol “korunma” ve “gizleme” ve “utanma” kelimelerinin geçtiği, kanın yerine mavi “sıvı”nın kullanıldığı reklamlara dikkat çeker. Bu reklamlarda kadın bedeninin “kanayan” hali aslında kadından çok çevresi için rahatsızlık verici olarak görünmektedir. Örneğin reklamlarda bu dönemde kadınların değişik “koktukları”, bu nedenle parfümlü pedleri tercih etmeleri gerektiği söylenirken, kadınların çok azı kendilerinin başkalarının yanında koktuğu kaygısına sahip olduğunu belirtmektedir. Kadınlar bu reklamlarda, Viktoryen ahlakın onları eve kapatan semptomlarını yumuşak bir şekilde yeniden yaşar gibi görünüyorlar: Koku kaygısı kadının toplum içindeki bedensel hareketliliğini engelleyebilir. Yine, reklamlarda “beyazlar içindeki kadımlara rağmen, gerçek hayatta kadınlar bu dönemde böyle renkleri tercih etmediklerini” dile getirmekteymişler.⁴² Beyaz giysiler içinde spor yapan kadın hali kadın bedeninin aşırılaştırılması yoluyla bu ifrazat halini görünmez kılmaya ve nerdeyse kadını bile kendi adet dönemini unutmaya zorlamış gibi görünüyor. Kadının bu “özel dönemi” eskiden evde geçirmesi beklenirken, artık dışarıda fakat “gizlilik içinde” geçiştirmesi bekleniyor.

Ortaçağ tıp bilgisine göre, uygun koşullarda sperm de dahil olmak üzere bedensel sıvılar yumurtaya, kana ya da bebeğe dönüşebildiğinden menstrasyon bebeğe dönüşmeyen bir döngünün sonucu olarak anlaşılıyordu.⁴³ Menstrasyonun modern anlamı ise özellikle kanamanın negatif sonuçlarının tıbbileştirilmesiyle kurulmaktadır. 1930larda, tıptaki ilerlemeye rağmen, adet sürecinde gerilim yaşayanların (PMS sendromu) “çocuk sahibi olmaya duyulan doğal arzularını inkar eden, çalışan ve çocuksuz kadınlar olduğunu; böylelikle her ay bedeni hamile kalamadığı için acı çektiğini” iddia eden psikanalistler ve doktorlar mevcuttur.⁴⁴ 1910’da yazılmış bir kişisel gelişim kitabında ise üreme işlemi hücrelerin bölünmesinden üreme evresine kadar kendini kurban etme eylemi olarak görülür ve adet görmek rahmin gözyaşı dökmesi olarak anlamlandırılır. Adet kanaması “hamileliğin oluşmamasına karşı rahim ağzının duyduğu hayal kırıklığı” olarak açıklanmaktadır. Burada, tıbbi bilgilerle ahlaki açıklamaların birbirine geçtiği yeni bir kadın bedeni etiği oluşturulması süreci söz konusudur.⁴⁵ Bu süreçte kadının “duygu ve düşüncelerini” ifade etme konusunda konuşkan yegane organın üretra olarak öne çıkması kadın bedeninin tıbbileştirilmesi ve cinselleştirilmesi süreciyle açıklanabilir. Üretra ve hormonlar kadın adına konuşur, hüküm verir ve kadının bedenini ‘beyin’ gibi yönetir.⁴⁶

Adet sürecine kadar kurallara uygun ve “tutarlı” bir şekilde davranmayı beceren kadının bu dönemde *engel olamadığı* bedensel bir süreç ve eşzamanlı gerçekleşen ruhsal değişiklik özellikle kadının hormonal değişimine bağlanarak, tıp geliştikçe bir hastalık olarak tanımlanmaya başlamıştır.⁴⁷ Bu süreç kadınların kleptomani gibi suçlara ya da alışveriş çılgınlıklarına yatkın oldukları bir çaresizlik, güçsüzlük ve kendine hakim olamama evresi olarak da mitleştirilir.⁴⁸ Geleneksel seksten kaçınma yöntemi olarak “başım ağrıyor” ya da

“reglim” açıklamaları modern seksoloji gülmecelerinin favorilerindedir. Bu gülmeceler kadının cinsel hapsoluşunun baskıcı boyutunu da ele verir: Kadın kaçamadığı cinsel varoluşu nedeniyle ‘doğa’sı gereği her daim sekse hazır olmalıdır.

Cinselliğin kadınların toplumsal pratiklerini *a priori* olarak açıkladığı nosyonun izi Foucault’nun “kadın bedenlerinin histerikleştirilmesi” olarak betimlediği tarihsel sürece, kadın cinselliğini doğuştan sorunsal, kadın sorunlarını ise doğuştan cinsel olarak kurgulayan söylemin yaratılışına dek sürülebilir.⁴⁹ Cinsel varoluşuyla tanımlanan kadın, toplumsalda ancak bu cinsel oluş fazlalığının ya da eksikliğinin tıbbileştirilmesiyle görünür kılınır. Hakim kadınlık hakikatini aşan her türlü kadın davranışının öznesi “histerik”, “normal”in altında kalanyönelimler ise “frijit” olarak tanımlanır.

Sonuç

Modern tıp ve kriminalleştirme pratikleri, kadının kendi bedenine dair bilgiyi ve eylemlilik hallerini iktidar dolayımıyla yeniden değerlendirilmesini mümkün kılar ve modern bir kadınlık tanımı yaratır. Erkek bedeninin tıbbın ilgi alanına girmesi çok daha erken olmasına rağmen⁵⁰, kadın bedeni tıpta özellikle üreme organları üzerinden ayrıntılı araştırmaların temel nesnesi haline getirilmiştir. Kadını biyolojikleştirme eğilimi sosyobiolojik araştırmaların gen teknolojileriyle birleşmesiyle günümüzde daha da hız ve etkileyicilik kazanmış gibi görünmektedir. Biyolojinin dönüştürülmesine ilişkin tıbbi gelişmelerin artmasına rağmen kadına dair hala bir biyolojik doğa keşfetmeye ilişkin eğilim, kadın bedenini ve kadınlığı terbiye etmeye yönelik temel söylemsel bir düzen yaratır. Tıp, iktidarın hakikatini, kurguladığı, düzenlediği böylelikle makineleştirdiği bedenlere dair durmaksızın bir “doğa” atfederek kuracaktır.

- ¹ Thomas Laqueur, "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology," *The Gender/Sexuality Reader: Culture, History, Political Economy*, Roger N. Lancaster ve Micaela Di Leonardo (eds) (New York and London: Routledge, 1997)
- ² Caroline Walker Bynum, "The Female Body and Religious Practices in the Later Middle Ages," *Fragmentation and Redemption: Essays on Gender and the Human Body in Medieval Religion* (New York: Zone Books, 1991), 191.
- ³ Anthony Battaglia, "Helenistik Beden Kavrayışı ve Hıristiyan Toplumsal Etiğindeki Miras," *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, Sylvia Marcos(ed) (Ankara: Ütopya, 2006), 158.
- ⁴ Roy Porter ve Georges Vigarello, "Beden Sağlık ve Hastalıklar," *Bedenin tarihi I*, Jean Jacques Courtine(ed) (İstanbul: YKY, 2008), 283.
- ⁵ Jay Griffiths, *Tik Tak: Zamana Kaçamak Bir Bakış*, Ertuğ Altınay(çev) (İstanbul: Ayrıntı, 2003), 134.
- ⁶ Griffiths'in klasik zamanın savlarının zaman ve mekan birlikteliğini yeniden tesis eden Einstein fiziğiyle sona erdiğini belirtmesi kadınlar açısından önemli görünüyor. Akış ve biçim klasik fizikte bir arada düşünülebilir şeyler değildi. Özellikle Ilya Prigogine'nin çalışmalarında bu ikisi "saçılan yapılar" şeklinde bir araya gelmektedir: "Prigogine'nin bakışının radikal doğası, bu temel fikirlerden geleneksel bilimde nadiren bahsedilmesinden ve genellikle olumsuz yan anlamlarla kullanılmasından bellidir. Bunları tanımlamak için kullanılan dilde bile anlaşılabilir. Dengede *olmama*, çizgisel *olmama*, değişmez *olmama*, kararlı *olmama*, vs. hepsi olumsuzdur. Saçılan yapıların ayırt edici özelliklerinin çoğu(çevredeki küçük değişimlere duyarlı olma, kritik kararlarının kendilerinden önceki tarihle ilişkisi, geleceğin kesin olmayışı ve tahmin edilemezliği), klasik bilimin bakış açısıyla devrimci yeni kavramlardır, ama bunlar insan deneyiminin önemli bir parçasını oluştururlar aslında. Saçılan yapılar(insan dahil) tüm canlı sistemlerinin temel yapısı olduğu için, bu, büyük bir sürpriz olmamalıdır. Doğa bir makine olmak yerine, insan doğasına yakın bir şeye döndürür: önceden tahmin edilemezdir, çevreye karşı hassastır, küçük dalgalanmalardan etkilenir (Fritjof Capra'dan alıntılan Griffiths, *Tik Tak*, 142.
- ⁷ Sylvia Marcos, *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet* (Ankara: Ütopya, 2006), 100.
- ⁸ Griffiths, *Tik Tak*, 16.
- ⁹ Griffiths, *Tik Tak*, 128.
- ¹⁰ Griffiths, *Tik Tak*, 116.
- ¹¹ Elizabeth Grosz, *Space, Time an Perversion: Essays on the Politics of Body* (New York: Routledge, 1995), 94.
- ¹² Grosz, *Space, Time an Perversion*, 99.
- ¹³ Ivan Illich, *Gender*, Ahmet Fethi(çev) (Ankara: Ayraç, 1996), 13-4.
- ¹⁴ Illich, *Gender*, 23.
- ¹⁵ Illich, *Gender*, 103.
- ¹⁶ Marcos, *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, 104.
- ¹⁷ Marcos, *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, 105.
- ¹⁸ Catherine McHale, "Çiçek Açmış Açlık: Lakota Dilbiliminde ve Huaroni Ritiel Dil Kuramlarında Simgesel Doygunluk," *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, Sylvia Marcos(ed) (Ankara: Ayraç, 2006), 67.
- ¹⁹ Illich, *Gender*, 33.
- ²⁰ Illich, *Gender*, 17.
- ²¹ Yaşar Çabuklu, *Bedenin Farklı Halleri* (İstanbul: Everest, 2006); Griffiths, *Tik Tak*.
- ²² Ludmilla Jordanova, "Natural Facts: A Historical Perspective on Science and Sexuality," *Nature, Culture and Gender*, Carol MacCormack and Marily Strathern(eds) (New York: Cambridge University Press), 51.
- ²³ Jordanova, "Natural Facts", 53.
- ²⁴ Illich, *Gender*, 153
- ²⁵ Chris Shilling, *The Body and Social Theory* (London: Sage, 1993), 144.
- ²⁶ Shilling, *The Body and Social Theory*, 45.
- ²⁷ Luce Irigaray, "This Sex Which is Not One," *Writing on the Body: Female Embodiment and Feminist Theory*, Katie Conboy ve diğ.(eds) (New York: Columbia University Press, 1997).
- ²⁸ Illich, *Gender*, 96.
- ²⁹ Bakışın kadın bedenini ele geçişinin bir keşif olarak tanımlanması, yeni bir kadınlık hakikatinin yaratılmasında kaşifin eril diline dikkat çekmeyi gerektirir. Bedenin eril keşfi çoğu zaman tıbbi bir dille örtbas edilir: "Dil [kadının üreme organlarına ilişkin] daha açık olduğu zamanlarda bile yine de çok kuru ve tıbbi kalır. Vajina, yumurtalık ve dudakların resimleri-hatta günümüzde bile gerçek fotoğrafları değil, çizimler kullanılır- hep aynı mesajı içerir: "tüm bunlar cinsel ilişkiyle ilgili, ama bakın ne kadar sıkıcı ve renksiz"(Houppert, 2004:74). Böylelikle eril gözünde kadın bedeni üreme ve cinsellik/arzu olmak üzere çifte anlamla üretilir. Bu belki eril kültürde farklı kadın kategorilerinin nasıl kurulduğuna ilişkin de açıklayıcı olabilir. Kadının kendi bedeniyle ilişkisi ise "kadının bedenselliği" bölümünde açıklanacağı gibi arzu üzerinden değil, üreme işlevi üzerinden kurulacaktır.
- ³⁰ Illich, *Gender*, 39.
- ³¹ Jordanova, "Natural Facts".
- ³² Jordanova, "Natural Facts", 49.
- ³³ Rachel Alsop ve diğ., *Theorizing Gender* (Oxford: Polity Press, 2002), 18.
- ³⁴ Jordanova, "Natural Facts".
- ³⁵ Moira Gatens, *Imaginary Bodies : Ethics, Power, and Corporeality*, (New York: Routledge, 1996), 24.
- ³⁶ Laqueur, "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology," 219.
- ³⁷ Laqueur, "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology," 221.
- ³⁸ Bynum, "The Female Body and Religious Practices in the Later Middle Ages".
- ³⁹ Juliet Mitchell ve Ann Oakley, *Kadın ve Eşitlik*, Fatmağül Berktaş(çev) (İstanbul: Pencere, 1992), 41.
- ⁴⁰ Val Plumwood, *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek*, Başak Ertür(çev) (İstanbul: Metis, 2004), 41.
- ⁴¹ Karen Houppert, *Lanet. Son Tabıyla Yüzleşme: Adet Kanaması* (İstanbul: Ayrıntı, 2004), 85.
- ⁴² Houppert, *Lanet*, 200.
- ⁴³ Laqueur, "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology".
- ⁴⁴ Houppert, *Lanet*, 221.
- ⁴⁵ Houppert'e göre günümüzde adet görme halen acıklı bir hikâye olarak ele alınmaktadır. Adet görme edebiyatta "parçalanma", "çürüme", "küçülme", "akıtma", "damlatma" ve "deri değiştirme"ye işaret eder. Adet kanaması erkeklerin "ürettiği", "sertleştiği", aktığı", "yüzdüğü", "yarıştığı" ve "atağa geçtiği" boşaltım diliyle karşılaştırıldığında çok farklı bir cinsel etiğe göndermede bulunmaktadır.
- ⁴⁶ 1900lü yıllarda rahim aynı zamanda kadınlarda rastlanan her türlü hastalığın kökeni olarak görülüyor, bu da kadının histerikleştirilmesine hizmet ediyordu. Örneğin, yumurtalıklar kişiliği kontrol ettiği için bütün psikolojik sorunlardan sorumluydu. 1893te yumurtalıkları alınan kadınlar için doktor şu notu düşmüş: " hastalarda gelişme görülüyor, bazıları iyileşti... hastanın ahlak anlayışı düzeldi... daha uysal, daha düzenli, çalışkan ve temiz oldu". Houppert, *Lanet*, 138.
- ⁴⁷ Houppert, *Lanet*, 160.
- ⁴⁸ Çabuklu, *Bedenin Farklı Halleri*.
- ⁴⁹ Kendall, "Ama Cinsel değil Mi? Etnografik Bakışın Ötesindeki Freudcu Lapsus," *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet* (Ankara, Ütopya, 2006), 197.
- ⁵⁰ Jordanova, "Natural Facts".